

ÚSTAV BIOLOGICKÝCH A EKOLOGICKÝCH VIED / Katedra zoológie

doc. RNDr. Marcel Uhrin, PhD.

PF UPJŠ, Šrobárova 2, 041 54 Košice

tel.: +421 (055) 234 1201, fax: +421 (055) 622 21 24,

IČO: 00397768

e-mail: marcel.uhrin@upjs.sk, marcel.uhrin@gmail.com, <http://www.science.upjs.sk>

Štátna ochrana prírody SR
Správa CHKO Latorica
J. Záborského 1760/1
075 01 Trebišov

Váš list číslo/ zo dňa

Naše číslo

Vybvavuje / tel.
Uhrin / 0911 563 107

Košice
14. 4. 2019

Vec

Odborné stanovisko k situácii na kladisku korytnačky močiarnej v NPR Tajba

Dňa 3. apríla 2019 sa v Strede nad Bodrogom a následne aj v NPR Tajba uskutočnilo pracovné rokovanie za účasti zástupcov S CHKO Latorica, obecného úradu v Strede nad Bodrogom, vlastníkov a užívateľov dotknutých pozemkov, zástupcov OZ *Fauna Carpatica* a zástupcov *Katedry zoológie PF UPJŠ v Košiciach*. Účelom stretnutia bolo prerokovanie ďalšieho postupu v starostlivosti o lokalitu a predmetný druh, korytnačku močiarnu (*Emys orbicularis*).

Konkrétne prerokované body boli:

1. Pokračovanie ďalšieho výrubu náletových drevín na lokalite
2. Problematika pasenia dobytkom (kozy) na lokalite

Stanovisko

Pokračovanie ďalšieho výrubu náletových drevín na lokalite

V roku 2018 (august) sa na lokalitách kladiska uskutočnil rozsiahly výrub náletových drevín, prevažne agátu (*Robinia pseudoacacia*), na veľkej ploche. Podľa dostupných informácií sa výrub realizoval strojovo a na časti plochy sa aplikoval aj herbicídny prípravok Roundup Biaktiv. Zásah realizovali zástupcovia OZ *Združenia priateľov herpetofauny* pod vedením

zástupcov firmy *Fleiredelie* s. r. o. (konateľ Milan Oselský) (zrejme) na základe zmluvne uzatvorenej spolupráce so *Štátnou ochranou prírody SR v Banskej Bystrici*. Deklarovaným motívom zásahu bolo zabránenie zarastania kladiska kroviskovou vegetáciou a zväčšenie jeho plochy.

Je zrejmé, že vykonaný zásah vôbec **nezohľadnil** ekologické nároky, životný cyklus a správanie korytnačky močiarny, ktorá je predmetom ochrany lokality a v mene ktorého sa súčasné zásahy a aktivity na kladisku opakovane uskutočnili. Akákoľvek lesohospodárska činnosť takéhoto masívneho charakteru na kladisku a jeho okolí pred obdobím kladenia vajec (zmeny v charaktere kladiska negatívne ovplyvňujú výber miesta samicami pre nakladenie znášky), počas neho (priame ohrozenie alebo vyrušovanie samíc hľadajúcich vhodné miesto pre znášku), i po jeho ukončení (možnosť deštrukcie znášky, zníženie úspešnosti inkubácie vajec, ohrozenie migrujúcich vyliahnutých mláďat) je nevhodná a ohrozujúca jednak úspešnú reprodukciu, tak i početnosť a životaschopnosť tunajšej populácie korytnačky močiarny.

Je ďalej zrejmé, že vykonaný zásah vôbec **nezohľadnil** ekologické a biologické vlastnosti hlavnej likvidovanej dreviny, agátu (*Robinia pseudoacacia*). Ide o nepôvodný druh s vysokou mierou vitality a regeneračnej schopnosti, rastlina po poškodení rýchlo zmladzuje a tvorí husté, v mladom veku prakticky nepreniknuteľné porasty vo vegetačnej fáze s veľkou listovou pokrývnosťou. Agát sa vyznačuje vysokou koreňovou a pňovou výmladnosťou. To znamená, že po vyrúbaní zmladzuje priamo z pňika/pňa a z koreňov pod zemou do veľkej vzdialenosti od pôvodného kmeňa. Výsledkom je vysoké zahustenie/zakmenenie porastu.

Nutnosť intenzívneho zásahu a výrubu na kladisku bola zdôvodňovaná aj malou plochou kladiska a tak nemožnosťou samíc korytnačky močiarny nájsť vhodné miesto pre nakladenie znášky. To však nezodpovedá skutočnosti. Z analýzy rozmiestnenia vyše 250 znášok za posledných osem rokov vyplýva, že súčasné kladisko, aktívne využívané samicami korytnačky močiarny, sa pred začatím aktivít rozprestieralo na ploche približne 7 ha. Z tohto pohľadu sa javia masívne aktivity na kladisku ako zbytočné a neodôvodnené. Žiaľ, práve v dôsledku týchto aktivít paradoxne došlo zrejme k devastácii najcennejšej a najdôležitejšej časti kladiska, ktorá bola situovaná najbližšie k vodnej ploche močiara Tajba.

Výrubom došlo k vyššie opísanému zmladeniu agátu v plnom rozsahu na zasiahnutých plochách na kladisku na Tajbe a v súčasnosti je nesporné, že sa pôvodná motivácia zásahu

minula účinkom. Pričom pri lepšom plánovaní a hlbšej znalosti biológie korytnačky močiarnnej a biologických vlastností agátu sa tomu dalo predísť. Výsledkom zásahu sú z hľadiska reprodukcie korytnačiek výrazne zhoršené podmienky. Z tohto pohľadu je teda zásah aj v rozpore so schváleným programom záchranu druhu (HAVRANOVÁ et al., 2017), ktorý opatrenie definuje takto: „*Preto je potrebné zvolit' **vhodnú** formu zasahovania do porastov na kladisku – odstraňovanie náletu (výrub, injekčný náletových drevín) a invázií druhov rastlín (v zmysle vyhlášky č. 24/2003 Z. z.), prípadné prekyprenie časti kladísk.*“ Vhodnosť zásahu nebola dostatočne posúdená.

S ohľadom na vyššie zhrnutie, **neodporúčame** aj v súlade s *princípom predbežnej opatrnosti* v najbližšom období (minimálne 2 roky) v zásahu pokračovať (situácia by sa ešte viac zhoršila), naopak **odporúčame** lokalitu dôsledne sledovať vrátane pokiaľ možno čo najprecíznejšieho sledovania reakcií populácie korytnačky naň (napríklad umiestňovanie nových znášok a podobne). Zároveň odporúčame venovať pozornosť citlivému zabezpečeniu zistených znášok korytnačiek na základe kvalifikovaného mapovania. Navrhnutý kľudový režim sa týka aj manažmentu trávnatých plôch oblastí kladísk, kosenie najmä v reprodukčnej fáze **neodporúčame**.

S ohľadom na známe negatívne vlastnosti aktívnej zložky použitého herbicídu na embryonálny vývoj rôznych druhov organizmov rozhodne **neodporúčame** jeho ďalšiu aplikáciu na kladisku, teda na mieste, kde práve dochádza k vývoju zárodkov a mláďat korytnačky močiarnnej.

Problematika pasenia dobytkom (kozy) na lokalite

Skúsenosti s aplikáciou/prítomnosťou pastvy dobytkom v iných častiach areálu korytnačky močiarnnej (napr. Španielsko, Francúzsko) sú ambivalentné. Napriek týmto skutočnostiam je možné považovať navrhované pasenie kozami za príklad tzv. *soft* manažmentu a za predpokladu citlivého prístupu, pravidelného sledovania a vyhodnocovania jeho vplyvu **súhlasíme** s jeho pokusnou aplikáciou na (malej) ploche, kde nemôže dôjsť k ohrozeniu znášok korytnačiek. Podmienkou musí byť zabezpečenie takej starostlivosti o dobytok (napájanie, stráženie ľuďmi a podobné aktivity), ktoré nespôsobia rušenie migrujúcich, kladúcich korytnačiek alebo vyliahnutých mláďat. Vzhľadom na uvedené, **odporúčame** presunúť už naplánované a pripravované testovacie miesto pre pasenie, nachádzajúce sa na migračnej trase samíc korytnačky močiarnnej, na inú, už vyrúbanú plochu, korytnačkami

močiarnymi však nepoužívanú v žiadnej fáze ich reprodukčného cyklu. Na takej ploche by sa mohla efektívnosť pastevného manažmentu bezpečne vyskúšať.

Toto stanovisko je spoločným stanoviskom *Katedry zoológie ÚBEV PF UPJŠ* a *OZ Fauna Carpatica* a opiera sa o (1) posúdenie stavu lokality na mieste, (2) vedecké výsledky získané priamo na predmetnej lokalite vyše dvadsaťročným monitoringom a (3) o poznatky, publikované z iných častí areálu korytnačky močiarnej. Príslušné literárne zdroje a fotodokumentáciu je možné dodatočne poskytnúť.

doc. RNDr. Marcel Uhrin, PhD.

Katedra zoológie ÚBEV

MVDr. Stanislav Danko

Ing. Peter Havaš

OZ Fauna Carpatica